

Thorsberg

Thorsbergs kalkstensbrott är i dag Kinnekulles enda stenhuggeri och stenbrott i drift.

TEXT **PETTER EKLUND** FOTO **ANNA RUT FRIDHOLM**

Thorsberg startades av bröderna Thors farfarsfar Malkolm, en knekt på berget, som tagit sig namnet Thor och börjat köpa in sten av bönderna runt om för att tillverka hoar, trappsteg och bänkar. Sonen Tage tog så småningom över, sedan sonen Gösta, som även drev andra stenbrott och lyckades ta sig genom ett bekymmersamt 1970-tal då stenbrottet överlevde tack vare försäljning av skrotsten. I dag går det fint. Företaget ägs och drivs av Göstas söner Göran, Sören och Stig Thor. Man tillverkar mest golv, bänkskivor, fönsterbrädor och terrasser, men också detaljer till kulturhistoriska renoveringar, bland annat vid Uppsala universitet.

En av företagets största leveranser var 18 000 kvadratmeter golv till Nordeas nya huvudkontor i Stockholm.

Stenbrottet ligger några minuter bort med bil längs en slingrande grusväg, nära Österplana kyrka. Längst bort syns den lodräta fronten, som skuren med tårtspade i naturen, det liknar nougat i jätteformat. Kalkstenen fortsätter 45 meter ner under fötterna, sen börjar alunskiffer och sandsten.

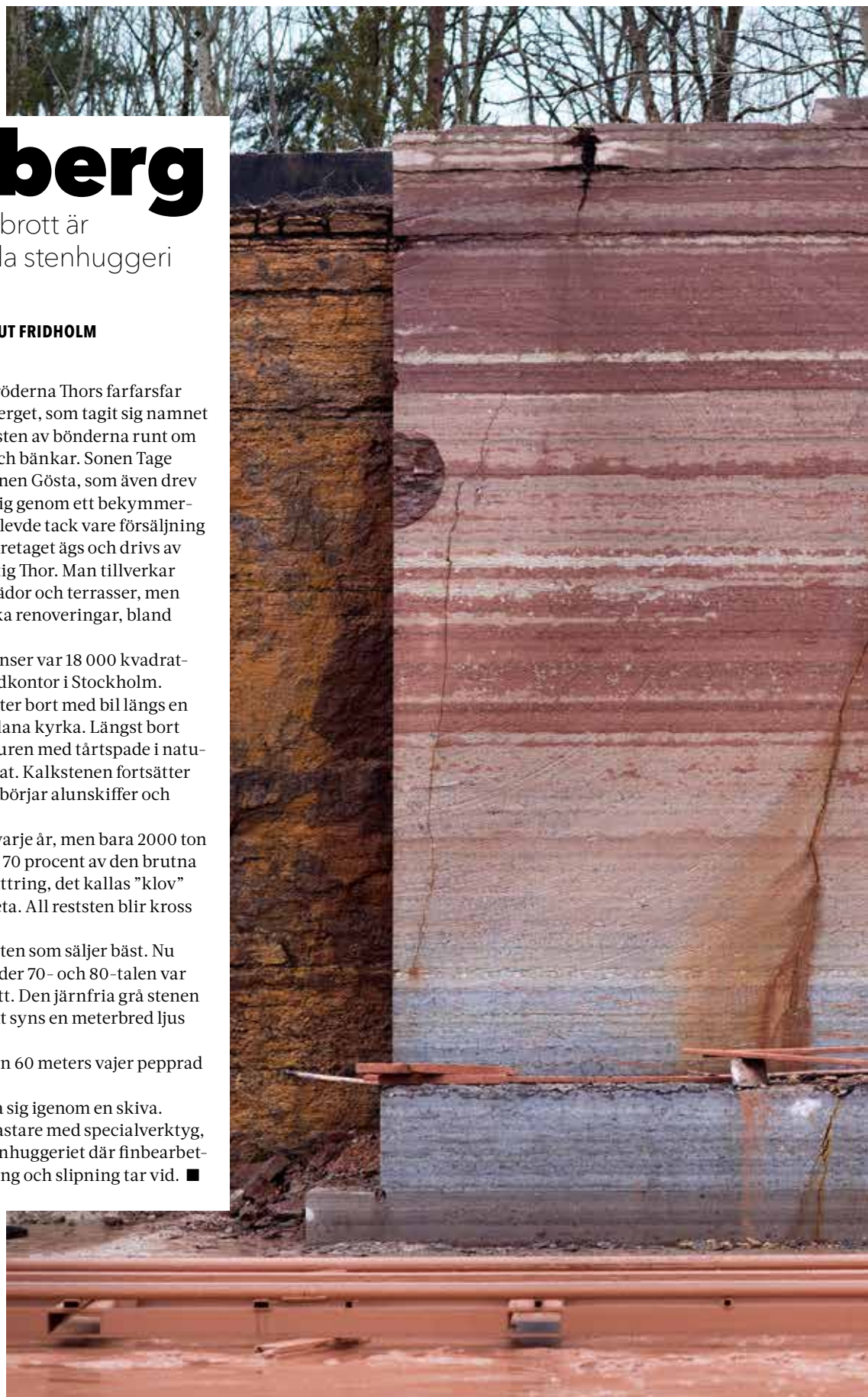
Ungefär 12 000 ton bryts här varje år, men bara 2000 ton körs till stenhuggeriet. Omkring 70 procent av den brutna stenen förstörs av sprickor och vittring, det kallas "klov" och gör stenen omöjlig att bearbeta. All reststen blir kross till fyllningar och jordbruk.

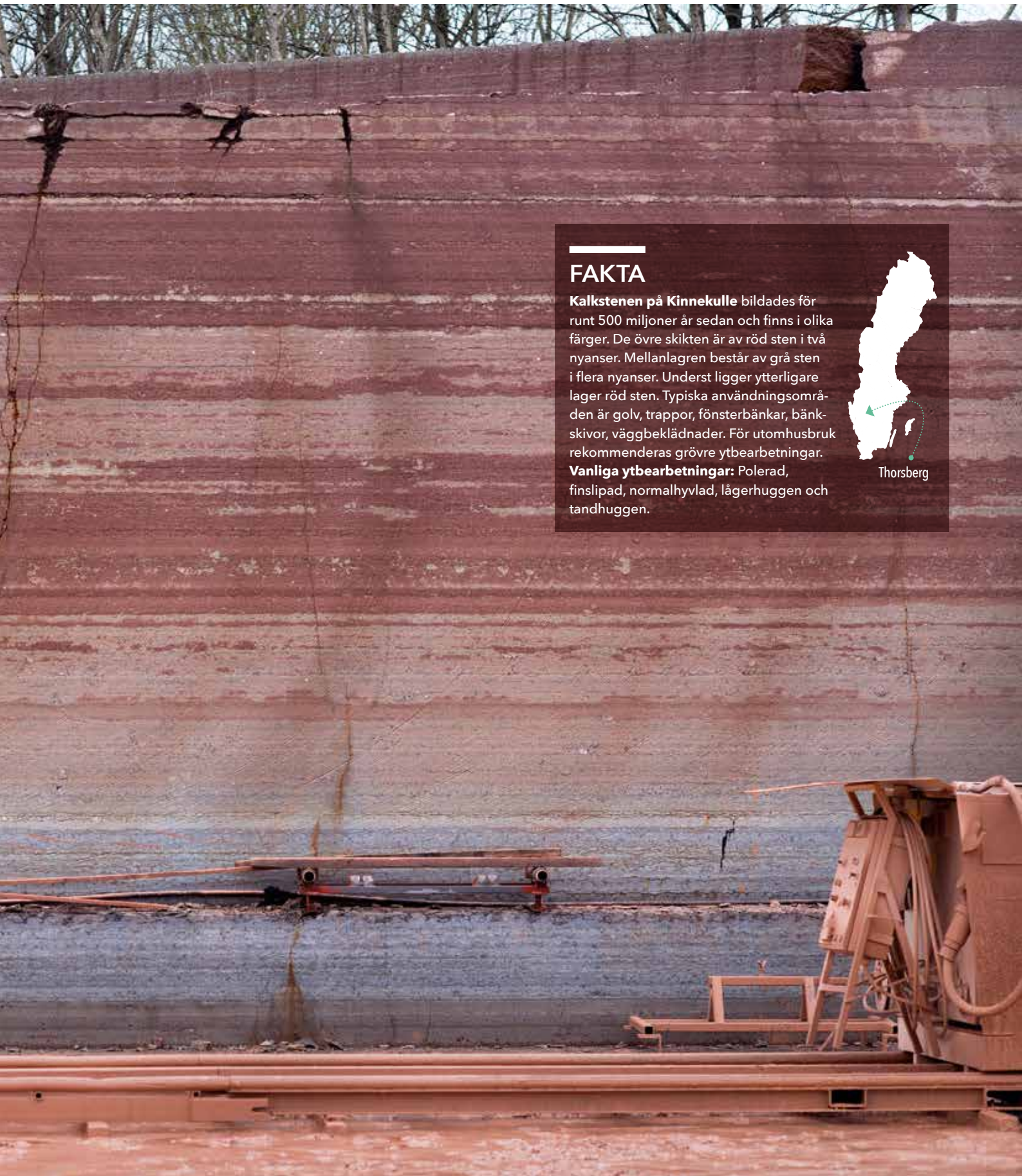
Smakens trender styr vilken sten som säljer bäst. Nu är grå kalksten mest populär, under 70- och 80-talen var det tvärtom, då skulle man ha rött. Den järnfria grå stenen är svåråtkomlig. På brottets brant syns en meterbred ljus strimma.

Brytningen sker med linsåg: en 60 meters vajer pepprad med diamanter.

Det tar ungefär en dag att såga sig igenom en skiva. Sedan bryts stenen loss med en lastare med specialverktyg, spräcks, sågas och fraktas till stenhuggeriet där finbearbetningen, sågning, hyvling, skärning och slipning tar vid. ■

Fotnot: Texten är ett utdrag ur ett tidigare reportage om Josefin Nordstierna som under namnet Stenhuggardottern formger föremål i kalksten från Thorsbergs stenbrott.

FAKTA

Kalkstenen på Kinnekulle bildades för runt 500 miljoner år sedan och finns i olika färger. De övre skikten är av röd sten i två nyanser. Mellanlagren består av grå sten i flera nyanser. Underst ligger ytterligare lager röd sten. Typiska användningsområden är golv, trappor, fönsterbänkar, bänkskivor, väggbeklädnader. För utomhusbruk rekommenderas grövre ytbearbetningar.

Vanliga ytbearbetningar: Polerad, finslipad, normalhyvlad, lågerhuggen och tandhuggen.

Thorsberg